

PROJEKT

KONSTYTUCJI RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WERSJA II

PROJEKT ŚRODOWISKA ZPP/WEI
OPRACOWANY POD KIEROWNICTWEM PROF. ROBERTA GWIAZDOWSKIEGO

WARSZAWA, 11 LISTOPADA 2018

**AGENDA POLSKA (www.zpp.net.pl/projekty/agenda-polska/)
jest projektem realizowanym przez środowisko ZPP/WEI, którego celem
jest przygotowanie strategii rozwoju Polski oraz rozwiązań ustrojowych
i prawnych w najważniejszych dla Polski obszarach.**

Tekst © Fundacja Warsaw Enterprise Institute
Praca pod kierownictwem prof. Roberta Gwiazdowskiego
Redakcja: prof. Robert Gwiazdowski
Redakcja techniczna: Iwona Wardzyńska

Wydanie II
Warszawa 2018

Wydawca: Związek Przedsiębiorców i Pracodawców
Fundacja Warsaw Enterprise Institute
ul. Nowy Świat 33
00-029 Warszawa
biuro@zpp.net.pl; www.zpp.net.pl
office@wei.org.pl; www.wei.org.pl

SPIS TREŚCI

PROJEKT KONSTYTUCJI RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Rozdział 1. Rzeczpospolita	6
Rozdział 2. Prawa kardynalne	7
Rozdział 3. Funkcje państwa	9
Rozdział 4. Źródła prawa	10
Rozdział 5. Sejm, Senat	11
Rozdział 6. Zgromadzenie Narodowe	13
Rozdział 7. Proces ustawodawczy	14
Rozdział 8. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	15
Rozdział 9. Sąd Najwyższy i sądy powszechne	18
Rozdział 10. Prokuratura	20
Rozdział 11. Organy kontroli państwowej	21
Rozdział 12. Samorząd terytorialny	22
Rozdział 13. Finanse publiczne i Narodowy Bank Polski	23
Rozdział 14. Stany nadzwyczajne	25
Rozdział 15. Godło, barwy i hymn	26
Rozdział 16. Zmiana Konstytucji	27
Rozdział 17. Przepisy przejściowe i końcowe	28

UZASADNIENIE

O wadach Konstytucji i potrzebie uchwalenia nowej	30
1.1. „Przepychanie” Konstytucji w 1997 roku	30
1.2. Konstytucyjny bałagan ustrojowy	31
1.3. Niejasny podział kompetencji	31
1.4. Władza pozakonstytucyjna	32
1.5. Upolitycznienie procesu oceny konstytucyjności ustaw	33
1.6. Sądownictwo	33
1.7. Wewnętrzna sprzeczność klauzul generalnych	33

Nowa konstytucja	35
2.1. Prawa Kardynalne	36
2.2. Funkcje państwa	36
2.3. Model ustrojowy	37
2.4. Sejm	38
2.5. Senat	39
2.6. Władza sędziowska	39
Sąd Najwyższy	40
2.7. Prokuratura	41
2.8. Podział władzy	41
2.9. Finanse publiczne	41
2.10. Nowe organy konstytucyjne	42
2.11. Instytucje w konstytucji zbędne	42

PROJEKT

KONSTYTUCJI
RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ

ROZDZIAŁ 1. RZECZPOSPOLITA

Art. 1. Polska jest Rzeczpospolitą.

- Art. 2.**
1. Rzeczypospolita Polska jest państwem prawa.
 2. Organy państwowe i samorządowe działają na podstawie i w granicach prawa.
 3. Każdy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może podejmować wszelkie działania, które nie zostały mu w sposób jednoznaczny zakazane przez przepisy prawa.
 4. Organ państwowy lub samorządowy może podejmować tylko takie działania, do których został w sposób jednoznaczny upoważniony przez przepisy prawa.

Art. 3. Władzę w Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje Naród.

- Art. 4.**
1. Naród stanowią wszyscy Obywatele.
 2. Obywatelstwo polskie nabywa się przez urodzenie, gdy jeden z rodziców ma obywatelstwo polskie. Inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa.
 3. Nikt nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go zrzeknie.

Art. 5. Władzę ustawodawczą w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sejm, Senat i Zgromadzenie Narodowe, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej, a władzę sędziowską Sąd Najwyższy i sądy powszechne.

- Art. 6.**
1. Najwyższym przedstawicielem Rzeczypospolitej Polskiej jest Prezydent. W przypadku, gdy Prezydent nie może sprawować urzędu, zastępuje go Marszałek Sejmu, a gdy Marszałek Sejmu nie może zastąpić Prezydenta, zastępuje go Marszałek Senatu.
 2. Zasady dalszej sukcesji najwyższych stanowisk publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej określa ustawa.

ROZDZIAŁ 2. PRAWA KARDYNALNE

Art. 7. Życie, wolność i własność wszystkich na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są przez nią chronione.

Art. 8. Wszyscy są równi wobec prawa. Nikt nie może być dyskryminowany z jakiegokolwiek przyczyny.

Art. 9. Każdemu przysługuje prawo obrony koniecznej, ze szczególnym uwzględnieniem obrony miru domowego.

Art. 10. Każdy ma prawo do posiadania broni w domu lub mieszkaniu, w którym mieszka, chyba że zostanie go pozbawiony na podstawie wyroku sądowego. Ustawa określa warunki posiadania broni palnej w innych przypadkach.

Art. 11. Zapewnia się nienaruszalność domu i mieszkania. Przeszukanie domu lub mieszkania może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Art. 12. Ograniczenie lub pozbawienie człowieka wolności może nastąpić wyłącznie na skutek popełnienia przez niego czynu zabronionego przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, na podstawie orzeczenia sądowego, chyba że został schwytyany na gorącym uczynku.

Art. 13.

1. Własność i inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają ochronie.
2. Wywłaszczenie jest dopuszczalne jedynie na cele publiczne, ważne dla realizacji funkcji państwa, za pełnym odszkodowaniem.
3. Wywłaszczenie nieruchomości może być dokonane, jeżeli cele publiczne nie mogą być zrealizowane w inny sposób niż przez pozbawienie albo ograniczenie praw do nieruchomości, a prawa te nie mogą być nabyte w drodze umowy.
4. Inne przypadki pozbawienia albo ograniczenia własności mogą nastąpić wyłącznie na podstawie orzeczenia sądu.
5. Dziedziczenie przez wstępnych, zstępnych i rodzeństwo nie może być opodatkowane.

Art. 14.

1. Zapewnia się wolność gospodarowania.
2. Ustawa może określić warunki podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz rodzaje działalności wymagające pozwolenia.
3. Nikomu nie można odmówić pozwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej, jeśli spełnia warunki określone w ustawie.

Art. 15. W celu nadzoru nad wykonywaniem zawodu zaufania publicznego, w drodze ustawy, może być tworzony samorząd zawodowy i inne rodzaje samorządu. Samorzady te nie mogą naruszać wolności wykonywania zawodu ani ograniczać wolności podejmowania działalności gospodarczej.

Art. 16. Zapewnia się wolność słowa, sumienia i wyznania. W szczególności zakazana jest cenzura prewencyjna oraz koncesjonowanie wydawania druków i rozpowszechniania audycji przy pomocy powszechnie dostępnych środków przekazu obrazu i dźwięku.

ROZDZIAŁ 2. PRAWA KARDYNALNE

Art. 17. Ustawa może regulować sposób nadawania sygnału radiowego lub telewizyjnego albo innego sygnału, którego nadawanie może mieć takie same konsekwencje dla bezpieczeństwa publicznego jak sygnał radiowy lub telewizyjny.

Art. 18. Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie na podstawie orzeczenia sądu.

Art. 19. Zapewnia się wolność organizowania zgromadzeń i uczestniczenia w nich. Rozwiązane mogą zostać tylko zgromadzenia, których przebieg zagraża porządkowi publicznemu.

Art. 20. Zapewnia się wolność zrzeszania się. Zakazane mogą być tylko zrzeszenia, których cel lub działalność są sprzeczne z Konstytucją. O odmowie rejestracji lub zakazie działania zrzeszenia orzeka sąd.

Art. 21. 1. Każdemu przysługuje wolność poruszania się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz opuszczenia go.
2. Obywatela polskiego nie można wydrzeć z Polski ani zakazać mu powrotu do Polski.

Art. 22. Ekstradycja Obywatela polskiego może być dokonana tylko na podstawie ratyfikowanej umowy międzynarodowej lub ustawy wykonującej akt prawa stanowionego przez organizację międzynarodową, której Rzeczpospolita Polska jest członkiem, pod warunkiem, że czyn objęty wnioskiem został popełniony poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i stanowił przestępstwo według prawa Rzeczypospolitej Polskiej, zarówno w czasie jego popełnienia jak i w chwili złożenia wniosku i tylko na podstawie orzeczenia sądu.

Art. 23. 1. Władze publiczne nie mogą pozyskiwać i gromadzić innych informacji o Obywatelach niż proporcjonalnie niezbędne w państwie prawa dla ochrony jego bezpieczeństwa.
2. Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych zbiorów danych.

Art. 24. Obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne oraz innych osób i jednostek, także organów samorządu gospodarczego i zawodowego, w zakresie, w jakim wykonują zadania władzy publicznej i gospodarują majątkiem Skarbu Państwa lub mieniem komunalnym.

Art. 25. Każdy ma prawo do zadośćuczynienia za podjęte wobec niego bezprawne działania organu państwowego lub samorządowego i do odszkodowania za szkody wyrządzone mu przez takie działania.

ROZDZIAŁ 3. FUNKCJE PAŃSTWA

- Art. 26.** 1. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium oraz praw i wolności swoich Obywateli.
2. W razie bezpośredniego, zewnętrznego zagrożenia państwa, Prezydent może zarządzić powszechną lub częściową mobilizację i użycie Sił Zbrojnych do obrony Rzeczypospolitej Polskiej.
3. W czasie trwania mobilizacji służba wojskowa jest obowiązkiem każdego Obywatela, bez względu na wyznanie religijne i przekonania moralne.
- Art. 27.** Rzeczpospolita Polska dba o uzbrojenie armii.
- Art. 28.** Rzeczpospolita Polska dba o infrastrukturę przesyłową, komunikacyjną i telekomunikacyjną, dla utrzymania której mogą być tworzone, w drodze ustawy, celowe przedsiębiorstwa państwowe.
- Art. 29.** 1. Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu równy dostęp do sądu.
2. Każdy ma prawo by każda jego sprawa została rozpoznana na drodze sądowej, w co najmniej dwuinstancyjnym postępowaniu, bez żadnych opłat wstępnych. Sądy finansowane są z budżetu państwa. W sprawach cywilnych ustawa może przewidzieć możliwość obciążenia kosztami postępowania stronę przegrywającą.
- Art. 30.** Rzeczpospolita Polska zapewnia Obywatelom, na równych zasadach, zabezpieczenie społeczne w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo.
- Art. 31.** 1. Każdy Obywatel ma prawo do równej dla każdego emerytury, od początku roku kalendarzowego następującego po roku, w którym ukończył wiek o 12 lat niższy od oczekiwanej długości życia.
2. Wysokość emerytury i sposób obliczania oczekiwanej długości określa ustawa.
- Art. 32.** Rzeczpospolita Polska zapewnia Obywatelom na równych zasadach finansowanie świadczeń opieki zdrowotnej z środków publicznych oraz możliwość ich współfinansowania z środków prywatnych.
- Art. 33.** Rzeczpospolita Polska zapewnia Obywatelom na równych zasadach finansowanie nauki do czasu uzyskania pełnoletności lub ukończenia etapu nauki rozpoczętego przed uzyskaniem pełnoletności.
- Art. 34.** 1. W trosce o sytuację demograficzną Narodu Rzeczpospolita Polska chroni małżeństwo, jako związek kobiety i mężczyzny.
2. Rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, w poszanowaniu praw dzieci wynikających z Konstytucji.
3. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu, z powodu popełnienia czynu zabronionego na szkodę dziecka lub z powodu ubezwłasnowolnienia rodzica.
4. Rzeczpospolita Polska zapewnia pomoc dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej.

ROZDZIAŁ 4. ŹRÓDŁA PRAWA

Art. 35. 1. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe, dekrety oraz rozporządzenia, a na obszarze działania organów, które je ustanowiły akty prawa miejscowego.

2. Ratyfikacja umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga ustawy.

3. Warunkiem stosowania umów międzynarodowych oraz wejścia w życie ustaw, dekretów, rozporządzeń i aktów prawa miejscowego jest ich ogłoszenie.

Art. 36. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej. Zatwierdzenie ustawy ratyfikującej taką umowę wymaga referendum ogólnokrajowego.

Art. 37. Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.

Art. 38. 1. Dekrety z mocą ustawy wydaje Prezydent, gdy Sejm i Senat nie mogą obradować.

2. Dekret nie może zmienić ordynacji wyborczej.

3. Dekret wymaga zatwierdzenia w drodze ustawy uchwalonej na najbliższym posiedzeniu Sejmu odbytym po ogłoszeniu dekretu. W przypadku nie uchwalenia ustawy zatwierdzającej dekret, traci on moc obowiązującą od dnia, w którym wszedł w życie.

Art. 39. Organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji państwowej, na podstawie delegacji ustawowej, stanowią akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze ich właściwości.

ROZDZIAŁ 5. SEJM, SENAT

Art. 40. Władzę ustawodawczą w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sejm, Senat i Zgromadzenie Narodowe.

Art. 41. Sejm składa się z 460 posłów.

Art. 42. W skład Senatu wchodzi po trzech senatorów z każdego województwa.

Art. 43. 1. Prawo wybierania posłów i senatorów ma każdy Obywatel Polski, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył 18 lat.
2. Rodzice mają prawo oddania głosu za swoje dzieci, które w dniu wyborów nie ukończyły 18 lat.
3. Każdemu z rodziców przysługuje $\frac{1}{2}$ głosu za każde dziecko.
4. W przypadku śmierci jednego z rodziców lub pozbawienia go praw publicznych, lub rodzicielskich, lub ubezwłasnowolnienia drugiemu z rodziców przysługuje prawo oddania jednego głosu za każde dziecko.

Art. 44. Posłem może zostać wybrany każdy Obywatel Polski, który ma prawo wybierania posłów.

Art. 45. Senatorem może zostać wybrany Obywatel Polski, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył 35 lat i co najmniej przez 5 lat sprawował funkcje w organach uchwałodawczych lub wykonawczych samorządu terytorialnego.

Art. 46. Nie można być równocześnie posłem i senatorem, ani kandydować równocześnie do Sejmu i Senatu.

Art. 47. Mandatu posła lub senatora nie można łączyć z innymi funkcjami publicznymi.

Art. 48. Posłowie i senatorowie są przedstawicielami narodu. Nie wiążą ich instrukcje wyborców ani instrukcje władz partii lub organizacji, do których należą.

Art. 49. Kadencja Sejmu rozpoczyna się w dniu pierwszego posiedzenia i trwa przez cztery lata, do czasu zebrania się posłów na pierwszym posiedzeniu następczej kadencji.

Art. 50. 1. Senatorowie wybierani są na sześcioletnią kadencję. Co dwa lata wybierana jest jedna trzecia ogólnej liczby senatorów.
2. W pierwszych wyborach po uchwaleniu Konstytucji, w każdym województwie, wybieranych jest trzech senatorów. Senatorami zostają trzej kandydaci, którzy otrzymali największą liczbę głosów.
3. Kadencja senatorów, którzy otrzymali najmniejszą liczbę głosów, z trzech senatorów wybranych w każdym województwie w pierwszych wyborach, upływa po dwóch latach, a kadencja senatorów, którzy otrzymali drugą w kolejności liczbę głosów w każdym województwie upływa po czterech latach.
4. W kolejnych wyborach, co dwa lata wybierany jest jeden senator z każdego województwa.

Art. 51. Wybory do Sejmu i Senatu odbywają się w dniu 3 maja.

Art. 52. Wybory do Sejmu odbywają się w jednomandatowych okręgach wyborczych w głosowaniu tajnym i są powszechne. Posłem zostaje kandydat, który otrzymał największą liczbę głosów w danym okręgu wyborczym.

Art. 53. 1. Wybory do Senatu odbywają się w głosowaniu tajnym i są powszechne.
2. Okręgiem wyborczym w wyborach do Senatu jest województwo.

ROZDZIAŁ 5. SEJM, SENAT

Art. 54. Każdy Obywatel, któremu przysługuje bierne prawo wyborcze, może zgłosić swoją kandydaturę w wyborach.

Art. 55. 1. Ważność wyborów do Sejmu i Senatu stwierdza Sąd Najwyższy.
2. Wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyborów na zasadach określonych w ustawie.

Art. 56. Ani poseł, ani senator nie może być aresztowany ani zatrzymany bez zgody Sejmu lub odpowiednio Senatu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu lub odpowiednio Marszałka Senatu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 57. Sejm wybiera ze swojego grona Marszałka Sejmu i wicemarszałków.

Art. 58. Senat wybiera ze swojego grona Marszałka Senatu i wicemarszałków.

Art. 59. Sejm i Senat obradują na posiedzeniach.

Art. 60. Pierwsze po wyborach posiedzenie Sejmu odbywa się w ciągu 14 dni od stwierdzenia przez Sąd Najwyższy ważności wyborów.

Art. 61. Pierwsze posiedzenie Sejmu zwołuje Prezydent. W przypadku nie zwołania przez Prezydenta posiedzenia Sejmu, odbywa się ono 21 dnia od dnia stwierdzenia przez Sąd Najwyższy ważności wyborów.

Art. 62. 1. Posiedzenia Sejmu zwołuje Marszałek Sejmu, a posiedzenia Senatu – Marszałek Senatu.

2. Na wniosek $\frac{1}{4}$ liczby posłów, Marszałek Sejmu musi zwołać posiedzenie Sejmu w ciągu 7 dni od otrzymania wniosku, z terminem posiedzenia nie późniejszym niż 7 dni od dnia zwołania.

3. Na wniosek $\frac{1}{4}$ liczby senatorów, Marszałek Sejmu musi zwołać posiedzenie Senatu w ciągu 7 dni od doręczenia wniosku, z terminem posiedzenia nie późniejszym niż 7 dni od dnia zwołania.

4. Jeżeli Marszałek Sejmu nie może zwołać posiedzenia Sejmu, może je zwołać Prezydent, o ile sprzeciwu nie wyrazi Marszałek Senatu. Jeżeli ani Marszałek Sejmu, ani Prezydent nie mogą zwołać posiedzenia Sejmu, może je zwołać Marszałek Senatu lub Prezydent na wniosek $\frac{1}{4}$ liczby posłów.

5. Jeżeli Marszałek Senatu nie może zwołać posiedzenia Senatu, może je zwołać Marszałek Sejmu.

6. Jeżeli ani Marszałek Senatu, ani Marszałek Sejmu nie mogą zwołać posiedzenia Senatu, może je zwołać Prezydent.

Art. 63. Porządek prac Sejmu i Senatu określają regulaminy uchwalone przez Sejm i Senat.

Art. 64. Sejm może powołać komisje stałe i nadzwyczajne oraz komisje śledcze do zbadania określonej sprawy. Tryb działania komisji określa regulamin Sejmu.

Art. 65. Posiedzenia Sejmu i Senatu oraz ich komisji są jawne. Sejm i Senat mogą uchwalić utajnienie obrad, jeżeli wymaga tego dobro państwa.

ROZDZIAŁ 6. ZGROMADZENIE NARODOWE

Art. 66. Posłowie i senatorowie obradujący wspólnie stanowią Zgromadzenie Narodowe.

Art. 67. Obradom Zgromadzenia Narodowego przewodniczy Marszałek Sejmu.

Art. 68. Marszałek Sejmu zwołuje Zgromadzenie Narodowe w celu:

- zaprzysiężenia Prezydenta,
- uznania niezdolności Prezydenta do sprawowania urzędu ze względu na stan zdrowia,
- rozpatrzenia sprawy postawienia Prezydenta w stan oskarżenia przed Sądem Najwyższym,
- uchwalenia ustawy, której podpisania odmówił Prezydent,
- rozpatrzenia sprawozdania Prezydenta z wykonania budżetu,
- uznania niezdolności sędziego Sądu Najwyższego do piastowania urzędu z uwagi na stan zdrowia,
- powołania lub złożenia z urzędu Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oraz uznania jego niezdolności do piastowania urzędu z uwagi na stan zdrowia,
- powołania lub złożenia z urzędu Prezesa Narodowego Banku Polskiego oraz uznania jego niezdolności do piastowania urzędu z uwagi na stan zdrowia.

ROZDZIAŁ 7. PROCES USTAWODAWCZY

- Art. 69.** 1. Inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi i Prezydentowi.
2. Inicjatywa wprowadzenia zmian do projektu ustawy złożonej w Sejmie przysługuje wyłącznie inicjatorowi ustawy.
- Art. 70.** 1. Sejm uchwała ustawy zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, chyba że Konstytucja przewiduje inną większość.
2. Ustawę uchwaloną przez Sejm Marszałek Sejmu przekazuje Senatowi.
3. Senat w ciągu 30 dni od otrzymania ustawy może ją przyjąć bez zmian albo uchwalić odrzucenie jej w całości.
4. Jeżeli Senat w ciągu 30 dni nie podejmie żadnej uchwały w sprawie przekazanej mu ustawy, uznaje się ją za przyjętą.
5. Ustawy wchodzą w życie nie wcześniej niż 6 miesięcy od ich publikacji, chyba że Sejm uchwali szybszy termin ich wejścia w życie większością $2/3$ głosów.
- Art. 71.** 1. Przyjętą ustawę Marszałek Sejmu przedkłada Prezydentowi.
2. Prezydent podpisuje ustawę w ciągu 14 dni od dnia jej otrzymania i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
- Art. 72.** 1. Prezydent może odmówić podpisania ustawy.
2. Ustawę, której podpisania odmówił Prezydent, może ponownie uchwalić Zgromadzenie Narodowe większością $2/3$ głosów wszystkich członków. Ustawę uchwaloną przez Zgromadzenie Narodowe podpisuje Marszałek Sejmu i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 8. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

- Art. 73.** Prezydent jest najwyższym przedstawicielem Rzeczypospolitej Polskiej.
- Art. 74.** Prezydent jest wybierany w wyborach powszechnych, w głosowaniu tajnym.
- Art. 75.** 1. Prezydent jest wybierany na pięcioletnią kadencję i może być ponownie wybrany tylko raz.
2. Kadencja Prezydenta rozpoczyna się w dniu zaprzysiężenia i kończy w dniu zaprzysiężenia Prezydenta na kolejną kadencję.
- Art. 76.** Na Prezydenta może być wybrany Obywatel Polski, który najpóźniej w dniu wyborów ukończył 40 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu.
- Art. 77.** Każdy, komu przysługuje bierne prawo wyborcze może zgłosić swoją kandydaturę w wyborach.
- Art. 78.** Z zastrzeżeniem art. 84 wybory Prezydenta odbywają się w dniu 3 maja.
- Art. 79.** Na Prezydenta wybrany zostaje kandydat, który otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów. Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyska wymaganej większości, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie.
- Art. 80.** W ponownym głosowaniu wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali kolejno największą liczbę głosów. Jeżeli którykolwiek z tych dwóch kandydatów wycofa zgodę na kandydowanie, utraci prawo wyborcze lub umrze, w jego miejsce do wyborów w ponownym głosowaniu dopuszcza się kandydata, który otrzymał kolejno największą ilość głosów w pierwszym głosowaniu. W takim przypadku datę ponownego głosowania odracza się o dalszych 14 dni.
- Art. 81.** Na Prezydenta wybrany zostaje kandydat, który w ponownym głosowaniu otrzymał więcej głosów.
- Art. 82.** 1. Ważność wyboru Prezydenta stwierdza Sąd Najwyższy.
2. Wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko ważności wyboru Prezydenta na zasadach określonych w ustawie.
- Art. 83.** Z zastrzeżeniem art. 84 zaprzysiężenie Prezydenta następuje w roku wyborczym w dniu 15 sierpnia.
- Art. 84.** 1. W przypadku wygaśnięcia kadencji Prezydenta w skutek śmierci Prezydenta, złożenia Prezydenta z urzędu lub stwierdzenia trwałej niezdolności Prezydenta do sprawowania urzędu, w przypadku śmierci Prezydenta elekta przed zaprzysiężeniem, a także w przypadku stwierdzenia przez Sąd Najwyższy nieważności wyboru Prezydenta, Marszałek Sejmu zarządza przeprowadzenie ponownych wyborów, nie później niż w ciągu 60 dni od zaistnienia wakatów.
2. Zaprzysiężenie tak wybranego Prezydenta następuje 14 dnia od stwierdzenia przez Sąd Najwyższy ważności wyboru.
- Art. 85.** Jeżeli Prezydent nie może czasowo sprawować urzędu, zawiadamia o tym Marszałka Sejmu, który tymczasowo wykonuje obowiązki Prezydenta. Gdy Prezydent

ROZDZIAŁ 8. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

nie może zawiadomić Marszałka Sejmu o czasowej niemożności sprawowania urzędu, wówczas istnienie przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta stwierdza Sąd Najwyższy na wniosek Marszałka Sejmu.

Art. 86. Na wniosek $\frac{1}{3}$ wszystkich członków Zgromadzenie Narodowe może stwierdzić większością $\frac{4}{5}$ wszystkich głosów trwałą niezdolność Prezydenta do sprawowania urzędu.

Art. 87. 1. Za naruszenie Konstytucji, ustawy lub za popełnienie przestępstwa Prezydent może być pociągnięty do odpowiedzialności przed Sądem Najwyższym i złożony z urzędu.

2. Postawienie Prezydenta w stan oskarżenia może nastąpić uchwałą Zgromadzenia Narodowego, podjętą większością $\frac{4}{5}$ wszystkich głosów, na wniosek $\frac{1}{3}$ wszystkich członków.

3. W dniu podjęcia przez Zgromadzenie Narodowe uchwały o postawieniu Prezydenta w stan oskarżenia, sprawowanie urzędu przez Prezydenta ulega zawieszeniu.

Art. 88. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę odpowiedzialności Prezydenta w ciągu miesiąca od postawienia Prezydenta w stan oskarżenia przez Zgromadzenie Narodowe.

Art. 89. 1. Tymczasowe sprawowanie obowiązków Prezydenta przejmuje Marszałek Sejmu w razie:

- 1) śmierci Prezydenta,
- 2) ustąpienia Prezydenta,
- 3) postawienia Prezydenta przez Zgromadzenie Narodowe w stan oskarżenia przed Sądem Najwyższym,
- 4) złożenia Prezydenta z urzędu przez Sąd Najwyższy,
- 5) uznania przez Zgromadzenie Narodowe czasowej lub trwałej niezdolności Prezydenta do sprawowania urzędu;
- 6) stwierdzenia przez Sąd Najwyższy nieważności wyboru Prezydenta lub nieobjęcia przez Prezydenta elekta urzędu po wyborze.

2. W przypadku, gdy Marszałek Sejmu nie może sprawować obowiązków Prezydenta, Sąd Najwyższy na wniosek Marszałka Senatu powierza mu sprawowanie obowiązków Prezydenta.

Art. 90. Do Prezydenta należy:

- prowadzenie polityki zagranicznej,
- zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego państwa,
- zawieranie umów międzynarodowych,
- mianowanie i odwoływanie pełnomocnych przedstawicieli Rzeczypospolitej Polskiej w innych państwach i przy organizacjach międzynarodowych,
- przyjmowanie listów uwierzytelniających i odwoływanie akredytowanych przy nim przedstawicieli dyplomatycznych innych państw i organizacji międzynarodowych,
- zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa,
- przygotowanie projekt budżetu,
- kierowanie wykonaniem budżetu,
- zapewnienie wykonania ustaw,
- wydawanie rozporządzeń i zarządzeń na podstawie ustaw,
- wydawanie postanowień w zakresie pozostałych swoich kompetencji,
- wydawanie dekretów, gdy Sejm lub Senat nie może obradować,

ROZDZIAŁ 8. PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

- nadawanie obywatelstwa polskiego,
- udzielanie azylu i nadawanie cudzoziemcom statusu uchodźcy,
- nadawanie orderów i odznaczeń,
- darowanie lub łagodzenie kar i udzielanie abolicji indywidualnej.

Art. 91. 1. Prezydent powołuje i odwołuje ministrów i wojewodów.

2. Funkcji ministra i wojewody nie można łączyć z innymi funkcjami publicznymi.

Art. 92. Ministrowie kierują określonymi w ustawach działami administracji lub wypełniają zadania wyznaczone im przez Prezydenta.

Art. 93. Minister kierujący działem administracji może wydawać rozporządzenia z upoważnienia Prezydenta.

Art. 94. Wojewodowie są przedstawicielami Prezydenta w województwie. Tryb powoływania i odwoływania oraz zakres działania wojewodów określa ustawa.

Art. 95 1. Prezydent odwołuje ministra w przypadku wyrażenia mu votum nieufności przez Sejm bezwzględną większością wszystkich głosów.

2. Wyrażenie przez Sejm votum nieufności wobec ministra właściwego dla spraw zagranicznych, spraw obronnych, spraw wewnętrznych i sprawiedliwości wymaga większości $\frac{2}{3}$ wszystkich głosów.

3. Prezydent odwołuje Wojewodę w przypadku wyrażenia mu votum nieufności przez $\frac{2}{3}$ organów gmin wchodzących w skład województwa

Art. 96. 1. Prezydent jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych.

2. W czasie pokoju Prezydent sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi za pośrednictwem Ministra Spraw Obronnych.

3. Prezydent mianuje i odwołuje Szefa Sztabu Generalnego i dowódców rodzajów Sił Zbrojnych.

4. Na czas wojny Prezydent mianuje i odwołuje Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych.

5. Prezydent nadaje stopnie wojskowe określone w ustawach.

Art. 97. Organem pomocniczym Prezydenta jest Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej. Prezydent nadaje statut Kancelarii oraz powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii.

ROZDZIAŁ 9. SĄD NAJWYŻSZY I SĄDY POWSZECHNE

Art. 98. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawuje Sąd Najwyższy i sądy powszechne.

Art. 99. Sąd Najwyższy składa się z 44 sędziów.

Art. 100. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawy określone w Konstytucji oraz sprawy zakończone prawomocnym wyrokiem w postępowaniu przed sądami powszechnymi, które, z uwagi na ich doniosłość dla porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, sędzia Sądu Najwyższego przedstawi do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Art. 101. Tryb postępowania przed Sądem Najwyższym określa ustawa.

Art. 102. Sędzią Sadu Najwyższego może być Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, nie karany za przestępstwa ani wykroczenia, który ukończył 45 lat i co najmniej przez 15 lat był sędzią, czynnie wykonywał zawód prawniczy upoważniający do zastępstwa procesowego lub prokuratora, lub posiada stopień doktora habilitowanego nauk prawnych i co najmniej przez 15 lat wykładał na uczelni mającej prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Art. 103. Z zastrzeżeniem art. 104 Sędziów Sądu Najwyższego, w tym Prezesa Sądu Najwyższego, powołuje Prezydent za zgodą Senatu. Senat przeprowadza głosowanie w sprawie wyrażenia zgody na powołanie sędziego Sądu Najwyższego w ciągu 21 dni od otrzymania wniosku Prezydenta.

Art. 104. W przypadku, gdy trzech kolejno przedstawionych przez Prezydenta kandydatów na sędziego Sądu Najwyższego nie uzyska zgody Senatu, Prezydent może powołać innego kandydata na sędziego bez występowania o zgodę Senatu.

Art. 105. Pierwszy skład Sądu Najwyższego wyłaniany jest w wyborach powszechnych. Każdy Obywatel spełniający kryteria określone w art. 101 może zgłosić swoją kandydaturę. Sędziami Sądu Najwyższego zostaje 44 kandydatów z listy, którzy otrzymali największą liczbę głosów. W przypadku otrzymania przez kilku kandydatów równej liczby głosów przeprowadza się wybory uzupełniające.

Art. 106. Urząd sędziego Sądu Najwyższego jest piastowany dożywotnio. Sędzia może ustąpić z urzędu.

Art. 107. Sędzią sądu powszechnego może zostać Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, który ukończył 40 lat i co najmniej przez 10 lat czynnie wykonywał zawód prawniczy upoważniający do zastępstwa procesowego lub prokuratora, lub posiada stopień doktora nauk prawnych i przez co najmniej 10 lat wykładał na uczelni mającej prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Art. 108. Sędziów sądów powszechnych powołuje Prezydent.

Art. 109. Złożenie z urzędu sędziego sądu powszechnego, zawieszenie w urzędowaniu, przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew jego woli może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia Sądu Najwyższego, w przypadkach określonych w ustawie.

Art. 110.

1. Sędziowie sądów powszechnych przechodzą w stan spoczynku z początkiem roku kalendarzowego następującego po roku, w którym ukończą wiek o 8 lat niższy od oczekiwanej długości życia.
2. Sędzia sądu powszechnego może wystąpić do Prezydenta o wcześniejsze przeniesienie w stan spoczynku.
3. Sędzia sądu powszechnego może być przeniesiony w stan spoczynku z uwagi na stan zdrowia. Tryb postępowania w tej sprawie określa ustawa.

ROZDZIAŁ 9. SĄD NAJWYŻSZY I SĄDY POWSZECHNE

Art. 111. Sędzia nie może być, bez uprzedniej zgody sądu, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się prezesa właściwego miejscowo sądu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 112. Sędzia nie może prowadzić żadnej dodatkowej działalności.

Art. 113. Sędzia w sprawowaniu urzędu i wyrokowaniu jest niezawisły i podlega tylko Konstytucji oraz ustawom.

Art. 114. Sądy, w których orzeka sędzia prowadzą oficjalny profil sędziego zawierający informacje o przebiegu jego nauki, pracy zawodowej, publikacjach i orzeczeniach, które wydawał lub w wydaniu których uczestniczył.

Art. 115. Ustrój i właściwość sądów powszechnych oraz tryb postępowania przed nimi określa ustawa.

ROZDZIAŁ 10. PROKURATURA

Art. 116. Przesłępstwa i wykroczenia ściga Prokuratura.

Art. 117. Na czele Prokuratury stoi Prokurator Generalny, powoływany przez Sejm na 5 lat.

Art. 118. Prokuratorem Generalnym może być Obywatel Rzeczpospolitej Polskiej, nie karany za przestępstwa ani wykroczenia, który ukończył 40 lat i co najmniej przez 10 lat czynnie wykonywał zawód prawniczy upoważniający do zastępstwa procesowego lub prokuratora, lub posiada stopień doktora habilitowanego nauk prawnych i co najmniej przez 10 lat wykładał na uczelni mającej prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

Art. 119. Prokurator Generalny nie może prowadzić żadnej innej działalności.

Art. 120. 1. Po zakończeniu kadencji Prokurator Generalny przez 5 lat nie może kandydować w żadnych wyborach powszechnych ani samorządowych, ani piastować żadnej funkcji publicznej.

2. W okresie obowiązywania zakazu przysługuje mu miesięczne uposażenie w wysokości $\frac{2}{3}$ średniego miesięcznego uposażenia pobranego w okresie sprawowania urzędu.

Art. 121. Prokurator Generalny nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Prezydenta i Marszałka Senatu, którzy, działając łącznie, mogą nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 122. 1. Za naruszenie Konstytucji lub ustawy Zgromadzenie Narodowe, na wniosek $\frac{1}{4}$ wszystkich członków, większością $\frac{2}{3}$ wszystkich głosów, może złożyć Prokuratora Generalnego z urzędu.

2. Na wniosek $\frac{1}{4}$ wszystkich członków Zgromadzenie Narodowe może stwierdzić większością $\frac{2}{3}$ wszystkich głosów niezdolność Prokuratora Generalnego do piastowania urzędu z uwagi na stan zdrowia.

Art. 123. Prokuratorów powołuje i odwołuje Prokurator Generalny. Szczegółowy sposób powoływania i odwoływania prokuratorów oraz zasady organizacji i postępowania organów prokuratury określa ustawa.

ROZDZIAŁ 11. ORGANY KONTROLI PAŃSTWOWEJ

Art. 124. Naczelnym organem kontroli państwowej jest Najwyższa Izba Kontroli.

Art. 125. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje działalność finansową organów państwa i samorządu terytorialnego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych, partii politycznych oraz komitetów wyborczych.

Art. 126. Prezes Najwyższej Izby Kontroli powoływany jest przez Sejm na 3 lata i może być ponownie powołany tylko dwa razy.

Art. 127. Prezesem Najwyższej Izby Kontroli może być Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, nie karany za przestępstwa ani wykroczenia, który ukończył 45 lat.

Art. 128. W zakresie prowadzonych kontroli, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli przysługują uprawnienia prokuratora.

Art. 129. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, którzy, działając łącznie, mogą nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 130. Za naruszenie Konstytucji lub ustawy, Zgromadzenie Narodowe, na wniosek $\frac{1}{4}$ wszystkich członków, większością $\frac{2}{3}$ wszystkich głosów, może złożyć Prezesa Najwyższej Izby Kontroli z urzędu.

Art. 131. Zgromadzenie Narodowe, na wniosek $\frac{1}{4}$ wszystkich członków, większością $\frac{2}{3}$ wszystkich głosów, może stwierdzić niezdolność Prezesa Najwyższej Izby Kontroli do piastowania urzędu z uwagi na stan zdrowia.

Art. 132. Prezes Najwyższej Izby Kontroli przedkłada Zgromadzeniu Narodowemu:

- 1) analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej,
- 2) informacje o wynikach kontroli, wnioski i wystąpienia,
- 3) coroczne sprawozdanie z działalności Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 133. Organizację oraz tryb działania Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa.

Art. 134. Prezes Najwyższej Izby Kontroli nie może prowadzić żadnej innej działalności.

Art. 135. 1. Po odejściu z urzędu na skutek zakończenia kadencji Prezes Najwyższej Izby Kontroli przez 5 lat nie może kandydować w żadnych wyborach powszechnych ani samorządowych.

2. W okresie obowiązywania zakazu przysługuje mu miesięczne uposażenie w wysokości $\frac{2}{3}$ średniego miesięcznego uposażenia pobranego w okresie sprawowania urzędu.

ROZDZIAŁ 12. SAMORZĄD TERYTORIALNY

Art. 136. Samorząd terytorialny wykonuje zadania nie zastrzeżone przez Konstytucję lub ustawę dla organów innych władz publicznych.

Art. 137. 1. Podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina.

2. Gmina posiada osobowość prawną i wykonuje zadania w imieniu własnym, na zasadach określonych w ustawie.

3. W zakresie przewidzianym przez ustawę gmina wykonuje zadania administracji państwowej.

4. Ustawa nie może powierzyć jednostce samorządu terytorialnego wykonania zadań administracji państwowej bez zapewnienia finansowania.

Art. 138. Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo zrzeszania się.

Art. 139. Jednostki samorządu terytorialnego wykonują swoje zadania za pośrednictwem organów stanowiących i wykonawczych.

Art. 140. 1. Organem stanowiącym gminy jest rada wybierana przez jej mieszkańców.

2. Zasady wyborów do rad gminny określa ustawa.

Art. 141. Organem wykonawczym gminy, w zależności od jej charakteru, jest wójt lub burmistrz, lub prezydent.

Art. 142. Organy wykonawcze gminy są wybierane przez mieszkańców w głosowaniu wyborach bezpośrednich w .

Art. 143. Spory kompetencyjne między organami samorządu terytorialnego i administracji państwowej rozstrzyga Sąd Najwyższy.

Art. 144. Dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa.

Art. 145. Źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego określa ustawa.

Art. 146. Jednostki samorządu terytorialnego mają prawo ustalania podatków i opłat lokalnych w zakresie określonym w ustawie.

Art. 147. Jednostki samorządu terytorialnego nie mogą prowadzić działalności gospodarczej ani uczestniczyć w spółkach prowadzących działalność gospodarczą w innych obszarach niż infrastruktura wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa, drogowa, energetyczna.

Art. 148. Jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić szpitale, domy opieki społecznej i szkoły.

Art. 149. Ustrój wewnętrzny jednostek samorządu terytorialnego określają, w granicach ustaw, ich organy stanowiące.

ROZDZIAŁ 13. FINANSE PUBLICZNE I NARODOWY BANK POLSKI

Art. 150. 1. Pobieranie danin na cele publiczne państwa i samorządu terytorialnego dokonuje się na podstawie ustawy.

2. W przypadku, gdy przepis prawa ustanawiający obowiązek zapłaty daniny publicznej może być interpretowany na różne sposoby, przyjmuje się domniemanie, że zobowiązany dokonał właściwej jego interpretacji do czasu, gdy nie zostanie ona zakwestionowana przez sąd - ze skutkiem na przyszłość.

Art. 151. 1. Wydatkowanie środków publicznych odbywa się w sposób określony w ustawie budżetowej.

2. W wyjątkowych przypadkach dochody i wydatki państwa w okresie krótszym niż rok może określać ustawa o prowizorium budżetowym. Przepisy dotyczące projektu ustawy budżetowej stosuje się odpowiednio do projektu ustawy o prowizorium budżetowym.

Art. 152. Jeżeli ustawa budżetowa albo ustawa o prowizorium budżetowym nie weszły w życie w dniu rozpoczęcia roku budżetowego, Prezydent prowadzi gospodarkę finansową na podstawie projektu ustawy.

Art. 153. Budżet obejmuje wszystkie wpływy i wydatki instytucji państwowych, w tym państwowych osób prawnych realizujących zadania publiczne. Zakazuje się jakiegokolwiek alokacji środków publicznych poza budżetem.

Art. 154. 1. Wartość relacji kwoty państwowego długu publicznego do produktu krajowego brutto nie może przekroczyć 60 procent.

2. Ustawa budżetowa nie może przewidywać pokrywania deficytu budżetowego poprzez zaciąganie zobowiązań w centralnym banku państwa, ani pokrywania deficytu powyżej progu, o którym mowa w ust. 1 w żaden inny sposób.

Art. 155. Inicjatywa ustawodawcza w zakresie ustawy budżetowej, ustawy o prowizorium budżetowym, zmiany ustawy budżetowej, ustawy o zaciąganiu długu publicznego oraz ustawy o udzielaniu gwarancji finansowych przez państwo przysługuje wyłącznie Prezydentowi.

Art. 156. 1. Zabrania się finansowania z budżetu działalności politycznej.

2. Finansowanie działalności politycznej jest jawne.
3. Każdy donator musi ujawnić źródło pochodzenia środków, którymi finansuje działalność polityczną.
4. Każda wpłata na rzecz partii politycznej lub polityka może być wniesiona jedynie na dedykowany rachunek bankowy w formie bezgotówkowej.

Art. 157. Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski, któremu przysługuje prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej.

Art. 158. Organem Narodowego Banku Polskiego jest Prezes Narodowego Banku Polskiego.

Art. 159. Prezes Narodowego Banku Polskiego powoływany jest przez Sejm na 6 lat.

Art. 160. Prezes Narodowego Banku Polskiego nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest

ROZDZIAŁ 13. FINANSE PUBLICZNE I NARODOWY BANK POLSKI

niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, którzy, działając łącznie, mogą nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Art. 161. Za naruszenie Konstytucji lub ustawy, Zgromadzenie Narodowe, na wniosek $\frac{1}{4}$ wszystkich członków, większością $\frac{2}{3}$ wszystkich głosów, może złożyć Prezesa Narodowego Banku Polskiego z urzędu.

Art. 162. Prezes Narodowego Banku Polskiego może powołać Radę Polityki Pieniężnej jako organ doradczy do ustalania polityki pieniężnej. Odpowiedzialny za prowadzenie polityki pieniężnej jest Prezes Narodowego Banku Polskiego.

Art. 163. Prezes Narodowego Banku Polskiego przedkłada corocznie Sejmowi założenia polityki pieniężnej, nie później niż w ciągu 7 dni od przedłożenia Sejmowi przez Prezydenta Rzeczypospolitej projektu ustawy budżetowej.

Art. 164. Rzeczpospolita Polska może przystępować do międzynarodowych unii walutowych. Zasady emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej określają wówczas umowy międzynarodowe.

ROZDZIAŁ 14. STANY NADZWYCZAJNE

Art. 165. W sytuacjach szczególnych zagrożeń może zostać wprowadzony stan nadzwyczajny: stan wojenny, stan wyjątkowy lub stan klęski żywiołowej.

Art. 166. Stan nadzwyczajny może być wprowadzony na podstawie ustawy, w drodze rozporządzenia Prezydenta.

Art. 167. Zasady działania organów władzy publicznej oraz zakres, w jakim mogą zostać ograniczone wolności i kardynalne prawa człowieka i Obywatela w czasie poszczególnych stanów nadzwyczajnych, określa ustawa.

Art. 168. W czasie stanu nadzwyczajnego nie mogą być zmienione: Konstytucja, ordynacje wyborcze, ustawa o wyborze Prezydenta oraz ustawy o stanach nadzwyczajnych.

Art. 169. W razie zewnętrznego zagrożenia państwa lub zbrojnej napaści na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Prezydent może wprowadzić stan wojenny na części albo na całym terytorium państwa.

Art. 170. W razie zagrożenia konstytucyjnego ustroju państwa Prezydent może wprowadzić, na czas oznaczony, nie dłuższy niż 90 dni, stan wyjątkowy na części albo na całym terytorium państwa.

Art. 171. Przedłużenie stanu wyjątkowego może nastąpić tylko raz, za zgodą Sejmu i na czas nie dłuższy niż 90 dni.

Art. 172. Rozporządzenie o wprowadzeniu stanu wojennego lub wyjątkowego Prezydent przedstawia Sejmowi w ciągu 24 godzin od jego podpisania. W ciągu 7 dni, większością $\frac{2}{3}$ wszystkich głosów, Sejm może uchylić rozporządzenie Prezydenta.

Art. 173. W celu zapobieżenia skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych noszących znamiona klęski żywiołowej oraz w celu ich usunięcia Prezydent może wprowadzić na czas oznaczony, nie dłuższy niż 60 dni, stan klęski żywiołowej na części albo na całym terytorium państwa. Przedłużenie tego stanu może nastąpić za zgodą Sejmu.

Art. 174. Jeżeli w czasie stanu wojennego Sejm nie może zebrać się na posiedzenie, Prezydent wydaje dekrety mocą ustawy, które podlegają zatwierdzeniu w drodze ustawy po ustaniu do tego przeszkody.

ROZDZIAŁ 15. GODŁO, BARWY I HYMN

Art. 175. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.

Art. 176. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony.

Art. 177. Hymnem Rzeczypospolitej Polskiej jest Mazurek Dąbrowskiego.

ROZDZIAŁ 16. ZMIANA KONSTYTUCJI

Art. 178. Projekt ustawy o zmianie Konstytucji może przedłożyć 100 posłów, Senat lub Prezydent Rzeczypospolitej.

Art. 179. Pierwsze czytanie projektu ustawy o zmianie Konstytucji może odbyć się nie wcześniej niż trzydziestego dnia od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy.

Art. 180. Ustawę o zmianie Konstytucji uchwała Zgromadzenie Narodowe większością $\frac{4}{5}$ głosów wszystkich członków.

Art. 181. W terminie 14 dni od uchwalenia ustawy Prezydent Rzeczypospolitej może zarządzić przeprowadzenie referendum zatwierdzającego. Zmiana Konstytucji zostaje przyjęta, jeżeli za zmianą opowiedziała się większość głosujących.

Art. 182. 1. Po zakończeniu postępowania, Marszałek Sejmu przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej uchwaloną ustawę do podpisu.

2. Prezydent Rzeczypospolitej podpisuje ustawę w ciągu 7 dni i zarządza jej ogłoszenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

ROZDZIAŁ 17. PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

Art. 183. [...]

Art. 184. Tracą moc:

UZASADNIENIE

O WADACH KONSTYTUCJI I POTRZEBIE UCHWALENIA NOWEJ

1.1. „PRZEPYCHANIE” KONSTYTUCJI W 1997 ROKU

Gdy w 1997 roku uchwalano Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej wzbudzała ona sprzeciwy polityczne opozycji pozaparlamentarnej oraz krytykę prawną ze strony niezaangażowanych politycznie naukowców.

Można postawić nawet tezę, że Konstytucja 1997 roku została bardziej „przepchnięta” niż „przyjęta”.

Została ona uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe 2 kwietnia 1997 roku zdecydowaną większością 451 głosów za, przy 40 przeciw i 6 wstrzymujących się i 63 nieobecnych – czyli większością ponad 90 proc. głosujących i ponad 80 proc. uprawnionych do głosowania członków Zgromadzenia Narodowego. Jednak podczas referendum konstytucyjnego, które odbyło się 25 maja 1997 roku za przyjęciem Konstytucji opowiedziało się tylko 52,7 proc. głosujących – co pokazywało niereprezentatywność Zgromadzenia Narodowego, które Konstytucję uchwaliło. Frekwencja w referendum wyniosła 42,86 proc., co pozostawało w zgodzie z ustawą konstytucyjną z 1992 roku o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji RP, ale było symbolicznie niezgodne z wymogami jakie przewidywała nowa Konstytucja, która dla ważności referendum ogólnokrajowego wprowadziła próg frekwencyjny 50 proc. - czyli wyższy od frekwencji w referendum, w którym sama została przyjęta.

Twórcy Konstytucji nawet dokładnie jej nie przeczytali, bo w pierwotnym jej tekście opublikowanym w Dzienniku Ustaw Nr 78 z 1997 roku (poz. 483) znalazły się dwa błędy!!! W art. 31 w ust. 3 zamiast wyrazu „by” miał być wyraz „być”, a w art. 93 w ust. 1 zamiast wyrazu „organizacyjne” miał być wyraz „organizacyjnie”. Błędy te zostały sprostowane dopiero (sic !!!) po 4 latach – w dniu 26 marca 2001 roku obwieszczeniem Prezesa Rady Ministrów na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2000 roku o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych! Taką wagę przykładano do ustawy zasadniczej, że przez prawie 4 lata akceptowano istnienie w niej błędów literowych. Ale skoro nie przywiązywano wagi do błędów ustrojowych, to tym bardziej do literowych.

Prezydent podpisał Konstytucję 16 lipca 1997 roku i tegoż dnia została ona opublikowana w Dzienniku Ustaw. Weszła w życie po trzech miesiącach od publikacji – 17 października 1997 roku, czyli już po nowych wyborach parlamentarnych, które odbyły się 21 września 1997 roku, w wyniku których zasadniczo zmienił się układ sił w Zgromadzeniu Narodowym. Nie na tyle jednak, by móc zmienić Konstytucję, która dla swojej zmiany wprowadziła wymóg większości kwalifikowanej. W wyborach zwyciężyła bowiem opozycja pozaparlamentarna. 4 427 373 głosów (33,83 proc.) uzyskała Akcja Wyborcza Solidarność. Większość z 201 posłów AWS nie zasiadała w Sejmie poprzedniej (II) kadencji, podczas której uchwalono Konstytucję.

1.2. KONSTYTUCYJNY BAŁAGAN USTROJOWY

Konstytucja stworzyła ustrój mieszany – a dokładnie ujmując „wymieszany”! Ustanowiła ustrój parlamentarno-gabinetowy ze wzmocnioną pozycją premiera w stosunku do na przykład do modelu włoskiego czy polskiego z okresu II RP, ale nie aż tak bardzo jak to jest w modelu niemieckim z kanclerzem. Zachowała jednak bezpośrednie wybory prezydenckie – co dawało prezydentowi najsilniejszy mandat demokratyczny, ale nie dawała mu realnej władzy, choć nie sprowadzała go tylko do czysto honorowej funkcji, jak to jest w modelu włoskim czy niemieckim. Prerogatywy prezydenta nie sięgały jednak aż tak daleko jak w modelu francuskim, w którym prezydent, tak samo jak w Polsce, jest wybierany w bezpośrednich wyborach powszechnych.

Stworzyło to nie tylko chaos polityczny, ale także chaos prawny – przepisy konstytucji są bowiem nieprecyzyjne do tego stopnia, że nie można z nich jednoznacznie wyinterpretować kompetencji konstytucyjnych organów państwa, co musi potęgować polityczny konflikt między nimi.

Uwidoczniał się on nie tylko w przypadku, gdy prezydent i premier są z różnych obozów politycznych – jak to miało miejsce na przykładzie prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego i premiera Jerzego Buzka czy prezydenta Lecha Kaczyńskiego i premiera Donalda Tuska, ale także w przypadku, gdy prezydent i premier pochodzili z jednego obozu politycznego – jak to miało miejsce na przykładzie prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego i premiera Leszka Millera czy obecnie na przykładzie prezydenta Andrzeja Dudy i premier Beaty Szydło.

To zła konstytucja była przyczyną żenujących spektakli politycznych – jak podczas uroczystości przystępowania do Unii Europejskiej, podczas której jedynie polska flaga wciągana była na maszt przez dwóch polityków (Kwaśniewskiego i Millera) czy sporów o miejsce w samolocie (Kaczyńskiego i Tuska).

1.3. NIEJASNY PODZIAŁ KOMPETENCJI

Doskonałym przykładem słabości konstytucji jest sprawa powoływania sędziów – który to obszar wywołuje obecnie największe spory. Zgodnie z art. 179 Konstytucji sędziowie są powoływani przez prezydenta na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Przez pierwszych dziesięć lat obowiązywania Konstytucji nie zdarzyło się, aby prezydent nie powołał sędziów zgodnie z wnioskiem KRS. Dopiero Lech Kaczyński w 2008 odmówił powołania niektórych wskazanych mu kandydatów. W styczniu 2009 roku Sejm znowelizował więc ustawę o ustroju sądów powszechnych stanowiąc, że prezydent **musi** powołać kandydatów na sędziów przedstawionych przez KRS i to w ciągu miesiąca od wpłynięcia wniosku. Ustawa nałożyła na głowę państwa obowiązek, który nie został sprecyzowany jednoznacznie w samej Konstytucji! Zwyczajna ustawa może ewentualnie przyznać Prezydentowi jakieś dodatkowe uprawnienia (jeśli nie odbiera ich przy okazji innym organom, jeśli wynikają one z Konstytucji), ale nie ma możliwości nakładania na organ konstytucyjny obowiązków. W kwietniu 2009 roku prezydent Kaczyński skierował tę ustawę do Trybunału Konstytucyjnego (TK). W czerwcu 2009 Marszałek Sejmu przesłał do TK swoją opinię w tej

sprawie, pisząc, że „w nauce przedmiotem sporu pozostaje, czy kompetencja Prezydenta w zakresie powoływania sędziów jest ceremonialnym uprawnieniem, polegającym na prawnym obowiązku akceptowania kandydatur sędziów przedstawianych przez KRS, czy raczej Prezydentowi przysługuje w tym zakresie swoboda decyzyjna.” Jak takie kwestie mogą pozostawać „przedmiotem sporu” w „państwie prawa”? Świadczy to fatalnie o konstytucji.

1.4. WŁADZA POZAKONSTYTUCYJNA

Konstytucja umożliwia też sprawowanie faktycznej władzy przez ośrodki pozakonstytucyjne – jak to miało miejsce w przypadku Marianna Krzaklewskiego i obecnie Jarosława Kaczyńskiego.

Konstytucja, choć w art. 10 ustanawia zasadę podziału i równoważenia się władz, umożliwia, albo co najmniej nie uniemożliwia, skupienie władzy w ośrodku pozakonstytucyjnym w osobie szefa (prezesa, przewodniczącego) partii rządzącej. Partie finansowane są z budżetu – nie zależą więc od swoich członków. O szczegółowym przeznaczeniu pieniędzy otrzymanych z budżetu decydują same partie w sposób określony w ich statutach – może decydować o tym jednoosobowo szef partii.

Szef partii może decydować o tym kogo umieści na liście wyborczej i na którym miejscu – co w wyborach proporcjonalnych z ogólnokrajowym progiem wyborczym ma istotne znaczenie. Szef partii może – w kolejnych wyborach - zdecydować o nie umieszczeniu na liście wyborczej posła, który był mu nieposłuszny, co zwiększa skłonność posłów do posłuszeństwa wobec szefa partii. Partia może nawet uchwalić dyscyplinę głosowania – choć konstytucja przewiduje w art. 104, że posłów, jako przedstawicieli całego Narodu, nie wiążą instrukcje wyborców, ale nie zakazuje ich związania instrukcjami od własnego klubu poselskiego – czyli partii. Za nieposłuszeństwo posła może spotkać sankcja – i zazwyczaj spotyka – nie umieszczenia w kolejnych wyborach na liście wyborczej.

Posłowie, na wniosek szefa partii – któremu muszą być posłuszni, powołują ministrów. Sami posłowie mogą zostać ministrami. Jako ministrowie przygotowują projekty ustaw, które potem uchwalają jako posłowie, następnie je wykonują jako ministrowie, a potem jako posłowie kontrolują jak - jako ministrowie - wykonali ustawy, które sami przygotowywali i uchwalali.

Szef partii umieszczonemu przez siebie na listach wyborczych posłowi, którego następnie uczynił ministrem, może kazać obsadzić wskazanymi przez siebie osobami organy spółek kontrolowanych przez ministra, czyli największe firmy w kraju, o pozycji monopolistycznej lub przynajmniej dominującej, które wpływają na to co się dzieje na rynku i dyktują warunki innym, prywatnym podmiotom. Prezesi tych spółek zatrudniają tego, kogo wskaże szef partii, zamawiają towary i usługi u tego, kogo on wskaże i wydają na to, co on poleci.

To szef partii decyduje też o kandydatkach na różne ważne stanowiska w państwie – jak prezesi NBP, KNF, GPW, UOKiK, URE czy UKE.

1.5. UPOLITYCZNIENIE PROCESU OCENY KONSTYTUCYJNOŚCI USTAW

Konstytucja utrwaliła też upolitycznienie procesu badania konstytucyjności ustaw, utrzymując Trybunał Konstytucyjny w kształcie niewiele zmienionym od 1982 roku, kiedy - zaraz po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku – w sposób sprzeczny nawet z obowiązującą wówczas stalinowską konstytucją – uchwalono na pokaz ustawę o Trybunale Konstytucyjnym.

O ile powoływanie sędziów sądów powszechnych i administracyjnych zostało odpolitycznione (nawet za bardzo, powodując niebezpieczną dla państwa alienację środowiska sędziowskiego), o tyle, jakby dla równowagi, powoływanie sędziów Trybunału Konstytucyjnego zostało maksymalnie upolitycznione. Wszystkich sędziów TK wybiera sam Sejm i to nawet nie kwalifikowaną, tylko bezwzględną większością głosów. To więc de facto szef rządzącej partii może zdecydować kto zostanie sędzią TK i będzie decydował o zgodności z Konstytucją ustawodawczych poczynań posłów, którzy go wybrali na polecenie szefa partii, na polecenie którego głosują też za ustawami, których konstytucyjność mają badać sędziowie.

1.6. SĄDOWNICTWO

Konstytucja stworzyła też nierównowagę w modelu trójpodziału władzy, oddając sądownictwo pod nadzór samych sędziów, ale nie dokonując ani ich demokratycznej ani merytorycznej weryfikacji w momencie wejścia w życie konstytucji. Sądownictwo zostało oddane w kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa. Idea utworzenia takiej rady zrodziła się w 1981 roku. Wprowadzenie stanu wojennego położyło jej kres. Powrócono do niej podczas obrad Okrągłego Stołu w 1988 roku. Krajowa Rada Sądownictwa została utworzona na mocy ustawy Sejmu „kontraktowego” z 20 grudnia 1989 roku. Najważniejsze kompetencje Rady to rozpatrywanie kandydatur na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, sądów powszechnych i sądów wojskowych oraz przedstawianie prezydentowi wniosków o ich powołanie. W ten sposób sędziowie uzyskali prawo kooptacji do własnego środowiska i zawodu, kogo sami chcieli i to bez wstępnej weryfikacji własnego środowiska.

1.7. WEWNĘTRZNA SPRZECZNOŚĆ KLAUZUL GENERALNYCH

Doskonałym przykładem niejasności jest art. 2 konstytucji, który stwierdza, że „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej”. Z tak skonstruowanego przepisu można wyinterpretować wszystko – w zależności od tego, co się chce. Sama idea „państwa prawa” ma swoją dość spójną doktrynę. O „rządach prawa, nie ludzi” pisali już filozofowie i prawnicy starożytni – Arystoteles w Grecji i Cynceron w Rzymie. W czasach nowożytnych podnieśli ją John Locke i Samuel Rutherford. W prawie niemieckim opiera się na naukach Immanuela Kanta i Wilhelma von Humbolta. „Lex, Rex” – a nie „Rex, lex”. „The Low Is King” – a nie „The King Is Law”. Prawo jest królem, a nie król jest prawem.

O WADACH KONSTYTUCJI I POTRZEBIE UCHWALENIA NOWEJ

Idea państwa prawa tworzona była przeciwko samowoli „suwerena” stanowiącego prawo. Działo się to w czasach, gdy nie było jeszcze demokracji. Idea państwa prawa opierała się na przeświadczeniu, że są pewne prawa podmiotowe, które człowiekowi przysługują z samego faktu, że jest człowiekiem. Wolą żadnego suwerena nie możemy mu tych praw odebrać – bez względu na to, czy suwerenem jest król czy lud. Podkreślanie więc „demokratycznego” charakteru państwa prawa nie ma sensu, chyba że chce się w ten sposób ideę państwa prawa osłabić. Na to może wskazywać kolejny człon definicji. Jeśli bowiem to „państwo prawa” ma w sposób „demokratyczny” urzeczywistniać zasady „sprawiedliwości społecznej”, która to idea, w odróżnieniu od idei „państwa prawa” jest niejasna i ma wiele różnych znaczeń, to czy o jej aktualnym znaczeniu nie decyduje aby lud w drodze demokracji czyli reguły większościowej?

NOWA KONSTYTUCJA

Konstytucji z 1997 nie da się obronić merytorycznie – można jej bronić tylko z powodów politycznych, przed tymi którzy chcą ją zmieniać. Negatywna ocena konstytucji i funkcjonowania państwa, skłania do myślenia w kategoriach państwa, a nie bieżącej polityki i zmiany konstytucji. Celem powinno być takie ukształtowanie ustroju politycznego, który gwarantuje Obywatelom jak najszerszy zakres praw i wolności oraz zapewnia sprawne funkcjonowanie państwa, które nie powinno być żerowiskiem dla partii politycznych.

Podstawowe kwestie do rozstrzygnięcia:

1. Jaki ma być model ustrojowy państwa –
 - a. czy należy udoskonalać źle funkcjonujący model parlamentarno-gabinetowy czy przejść do modelu prezydenckiego?
2. Czy zlikwidować Senat czy utrzymać parlament dwuizbowy, a jeśli tak, to czy nie stworzyć z Senatu izby o innym, niż dotychczas, charakterze?
3. Jak prowadzić proces legislacyjny?
4. Czy zachować dotychczasowy model sądownictwa konstytucyjnego czy zlikwidować TK i rozstrzyganie o konstytucyjności ustaw pozostawić Sądowi Najwyższemu?
5. Czy pozostawić odrębne sądy administracyjne czy wydziały administracyjne powinny funkcjonować w sądach powszechnych?
6. Jaki charakter powinien mieć Sąd Najwyższy i jak powinien być wyłaniany?

Przedstawiony projekt nowej konstytucji nawiązuje do polskiej tradycji republikańskiej i wolnościowej, eliminując te rozwiązania, które w przeszłości doprowadziły do osłabienia państwa.

Proces podejmowania decyzji politycznych musi zostać tak ukształtowany by państwo nie popadło w stan paraliżu, ale by z drugiej strony organy władzy publicznej pełniły funkcję służebną względem Obywateli i przestrzegały ich praw.

Obywatele, już na podstawie samej konstytucji, powinni wiedzieć jakie mają prawa, jakie są gwarancje tych praw, jakie są ich granice, jakie są granice sfery, w której mogą swobodnie kształtować swój los i jak mogą reagować organy władzy publicznej na działania Obywateli.

Żadne ustawy nie tworzą pomyślności państwa, ale tworząc ustawę zasadniczą należy ograniczyć możliwość dominacji jakiejś grupy nad innymi w sposób uniemożliwiający, czy choćby utrudniający, samodzielne tworzenie własnej pomyślności. Przyjęte rozwiązania mają zapobiegać traktowaniu państwa jako żerowiska dla tych, którzy uzyskali wpływ na władzę.

Instrumenty, które mają temu służyć to:

- wyeksponowanie praw kardynalnych – podstawowych praw człowieka i wolności obywatelskich,
- konsekwentne przeprowadzenie zasady podziału władz,
- wzmocnienie władzy wykonawczej i skoncentrowanie odpowiedzialności politycznej.

Projekt posługuje się patriotyczną i historyczną symboliką. Wybory prezydenckie i parlamentarne odbywają się 3 maja. Zaprzysiężenie Prezydenta – 15 sierpnia w dniu Wojska Polskiego, w rocznicę Bitwy Warszawskiej 1920 roku. Sędziów Sądu Najwyższego ma być 44 – w nawiązaniu do najbardziej tajemniczej i mesjanistycznej liczby w polskiej literaturze romantycznej.

2.1. PRAWA KARDYNALNE

Najważniejsi w państwie są jego Obywatele. Podkreśleniu tego oczywistego, a zapominanego faktu, służy wyeksponowanie praw „kardynalnych” – nazywanych tak zgodnie z najlepszą tradycją Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Wyznaczają one z jednej strony zakres władztwa Obywateli nad ich własnym losem, a z drugiej – tworzą ramy dla interwencji państwa w poczynania własne Obywateli.

Wśród praw kardynalnych znajdują się podstawowe prawa człowieka, które są jego prawami „naturalnym” – „przyrodzonymi”. Nie zostały mu przez kogokolwiek „nadane”, lecz stanowią cechę człowieka jako takiego (nie tylko Obywatela). Państwo ma obowiązek je chronić. Te prawa to życie, wolność i własność. Inne wolności obywatelskie wynikają już nie bezpośrednio z natury człowieka, ale ze statusu Obywatela i z politycznego ustroju państwa. Ustrój ten ma być tak skonstruowany, by wolności te były jak najlepiej chronione. Choć z naturalnego prawa wolności i własności rozumianych w tradycyjny sposób można wyprowadzić wszystkie inne wolności obywatelskie, które zostały w projekcie skodyfikowane, zdecydowano się na taką kodyfikację, gdyż w czasach współczesnych więcej jest zwolenników ograniczania wolności obywatelskich i ich zawężającej wykładni.

Projekt kieruje się zasadą, że Obywatelom jest dozwolone wszystko, co nie jest im jednoznacznie zabronione. Zakazana jest wykładnia rozszerzająca przepisy ograniczające prawa i wolności obywatelskie i rozszerzająca prawa i kompetencje organów władzy publicznej.

2.2. FUNKCJE PAŃSTWA

W projekcie określono, w odrębnym rozdziale, podstawowe funkcje państwa. Państwo ma służyć Obywatelom, a nie sobie i politykom, którzy państwem rządzą. Dlatego funkcje państwa muszą być precyzyjniej niż dotychczas zdefiniowane. Do funkcji tych należy zapewnienie Obywatelom środków finansowych po osiągnięciu wieku uniemożliwiającego aktywność zawodową, na poziomie możliwym do udźwignięcia przez budżet państwa. Dlatego – na poziomie konstytucyjnym - określa się sposób kształtowania wieku emerytalnego, by nie mógł on być przedmiotem bieżących sporów politycznych. Projekt zakłada także, że emerytura jako świadczenie społeczne finansowane z budżetu będzie równa dla wszystkich. Jest to równoznaczne z zaprzestaniem pobierania indywidualnych składek ubezpieczeniowych, co prowadzi do podwyższenia bieżących wynagrodzeń netto.

Ważnym elementem jest wprowadzenie zasady, że państwo może prowadzić działalność gospodarczą w uznanych przez siebie za strategiczne obszarach, przy pomocy przedsiębiorstw państwowych tworzonych w drodze ustawy – jak to ma dziś miejsce w przypadku PKP czy PPL. Posiadanie przez państwo akcji w spółkach, w które inwestują prywatne osoby – w trosce także o swoje przyszłe środki dodatkowe do emerytur - będzie niedopuszczalne. Państwo nie może mieszać imperium z dominium.

2.3. MODEL USTROJOWY

Władzę wykonawczą sprawuje Prezydent, który jest też głową państwa. Źródłem jego legitymacji jest wola Narodu wyrażona w bezpośrednich wyborach powszechnych i uzyskaniu bezwzględnej większości oddanych głosów. Co więcej – tradycyjnie w wyborach prezydenckich jest wyższa frekwencja wyborcza. O ile w 2015 roku w wyborach parlamentarnych głosowało 15 593 033 (50,91 proc.) uprawnionych, to w wyborach prezydenckich – 16 993 169 (55,34 proc.) uprawnionych. Te 4,43 pkt. proc. to ponad 1,4 mln głosów, czyli prawie 9,5 proc. z tych, którzy głosowali w wyborach parlamentarnych. Pomiędzy wyborami prezydenckimi w 2010 roku a parlamentarnymi w 2011 różnica była jeszcze większa – prawie 2 mln głosów: 17 050 417 (55,31 proc.) do 15 050 027 (48,92 proc.).

Prezydent uzyskuje bezwzględną większość głosów (ponad 50 proc.) głosujących, podczas gdy obecnie rząd może utworzyć samodzielnie partia, która uzyska mniej niż 40 proc. głosów. System prezydencki jest zdecydowanie bardziej reprezentatywny.

Intencją projektu jest nie tylko wzmocnienie władzy wykonawczej poprzez skupienie decyzji w jednym ośrodku, ale też oparcie funkcjonowania tej władzy na zasadzie czytelnej, jednoosobowej odpowiedzialności. Dlatego to Prezydent samodzielnie powołuje ministrów i wojewodów. Są oni urzędnikami Prezydenta. Urząd ministra nie jest jednak tworzony przez Prezydenta, ale przez Parlament w formie ustawy. Prezydent ma swobodę obsadzania urzędów, ale Sejm ma prawo wyrażenia niezadowolenia z osób wykonujących ustawy i wyrażenia ministrom votum nieufności.

Wśród uprawnień Prezydenta jest również możliwość wprowadzenia stanu wojennego w przypadku zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa. Skutkiem wprowadzenia stanu wojennego może być ograniczenie praw kardynalnych – przede wszystkim wolności i własności. Żaden Obywatel nie będzie mógł odmówić służby wojskowej z powodów religijnych. W wojsku na linii frontu służą także sanitariusze – nie muszą strzelać do wrogów, jeśli przekonania religijne im na to nie pozwalają. Nie ma natomiast takich przekonań religijnych, które zabraniałyby niesienia pomocy żołnierzom, którzy ryzykują zdrowie i życie w obronie wspólnej Ojczyzny i do których strzela nieprzyjaciel. Wprowadzenie stanu wojennego skutkuje też ograniczeniem prawa własności – na przykład poprzez dopuszczenie możliwości rekwizycji mienia dla potrzeb obronnych kraju.

Zgodnie z projektem, władza Prezydenta ulega wzmocnieniu, ale decyzje finansowe pozostają zastrzeżone dla parlamentu. Prezydent nie jest krępowany przez Sejm w wydatkach, ale określenie ich sumy i ich rozdysponowanie na poszczególne działy pozostaje w gestii parlamentu, który uchwała ustawę budżetową.

2.4. SEJM

Mimo złych doświadczeń polskiego parlamentaryzmu, zdecydowano nie ograniczać liczebności Sejmu pozostawiając liczbę 460 posłów – tylko dlatego, że taka liczba ułatwi wprowadzenie wyborów większościowych w jednomandatowych okręgach wyborczych. W okręgu 60. tysięcznym można bowiem prowadzić niezależną kampanię wyborczą. W przypadku wyborów proporcjonalnych w wielomandatowych okręgach wyborczych liczba posłów nie powinna być większa niż 120.

W trakcie prac nad konstytucją, ordynacja proporcjonalna była promowana przez lewicę postkomunistyczną, która „forsowała projekt ordynacji proporcjonalnej w skrajnym wydaniu z dwóch względów: by zapewnić sobie udział w Sejmie oraz by rozbić jednolity jeszcze obóz Solidarności. Za ordynacją proporcjonalną wypowiedziała się również część ZCHN-u. Dla społeczeństwa obywatelskiego właściwym wyborem są jednomandatowe okręgi wyborcze. Ten typ ordynacji umożliwia bowiem włączenie społeczeństwa w proces ustrojowej przebudowy przez uruchomienie oddolnej inicjatywy. Zgodnie z diagnozą Maxa Webera, ordynacja proporcjonalna prowadzi do rządów partyjnych notabli i sprzyja upadkowi cnót obywatelskich i demoralizacji. Polska praktyka, niestety, potwierdza tę tezę Webera. Równoczesna chęć zapewnienia poparcia rządowi i zbudowania partii politycznych skutkowało tym, że ustrój III RP stał się polem przetargów między politycznymi koteriami usiłującymi chronić i forsować stronnicze interesy. Jak zauważył Piotr Winczorek, w pracach nad Konstytucją kierowano się raczej względem na uzyskiwanie efektu odpowiadającego przekonaniom ideologicznym ich uczestników i domniemanym oczekiwaniom Obywateli niż dążeniem do sprostowania tak czy inaczej nakreślonym kryteriom sprawności. To, czy dana instytucja ustrojowa jest rzeczywiście potrzebna czy została zaprojektowana właściwie dla wykonania nałożonych na nią obowiązków, nie było przedmiotem głębszych dociekań. Zaznaczył się niedostatek myślenia systemowego; w polu widzenia miano raczej poszczególne części niż całość tego układu”. Tym razem nie wolno popełnić tego samego błędu.

Sejm prowadzi proces legislacyjny w sposób uporządkowany. Każdy projekt ustawy ma swojego autora i tylko autor ma możliwość wnoszenia doń poprawek – co utrudnia znacząco możliwość dokonywania tak zwanych „wrzutek” przez lobbystów.

Sejm powołuje też Prokuratora Generalnego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli i Prezesa Narodowego Banku Polskiego, a więc – szefów organów ścigania i kontroli, gdyż siłą rzeczy przy ograniczeniu kompetencji Sejmu do uchwalania ustaw i zwiększenia transparentności procesu legislacyjnego, uwagę prokuratury i Najwyższej Izby Kontroli będą przykuwały działania osób piastujących stanowiska we władzy wykonawczej.

2.5. SENAT

Istnienie Senatu ma sens tylko wówczas, gdy będzie miał on zupełnie inny charakter niż dotychczas, a nie będzie służył jedynie poprawieniu ewentualnych błędów w ustawach uchwalonych przez Sejm. Taki charakter może mieć Senat tylko w przypadku wprowadzenia innego niż wiek cenzusu wyborczego. Takim cenzusem może być – znany już polskiemu konstytucjonalizmowi z II Rzeczypospolitej – cenzus służby publicznej. Senatorem może zostać tylko osoba, która wcześniej sprawdziła się w działalności samorządowej. Bo to właśnie samorząd lokalny powinien być kuźnią i weryfikatorem polityków, którzy chcieliby sprawdzić się później na niwie ogólnopaństwowej. Jednocześnie uczynienie z izby wyższej parlamentu izby samorządowej wzmacnia władzę samorządową – tą najbliższą Obywatelowi, prowadząca szkoły, szpitale, budującą drogi lokalne itp. Wzmocnienie władzy samorządowej służy zasadzie podziału władzy jako takiej – podążając od modelu trójpodziału Monteskiusza do modelu Constanta, który wyróżniał władzę „municipalną”.

2.6. WŁADZA SĄDOWNICZA

Trzecią, równorzędną władzą w państwie, powołaną do strzeżenia prawa, którego podstawowym źródłem jest Konstytucja jest władza sędziowska. John Locke twierdził, że główną przyczyną, dla której ludzie tworzą państwo jest to, by miał kto rozstrzygać spory między nimi, gdyż „nikt nie może być sam sędzią w swojej własnej sprawie”. „Nemo iudex in causa sua” – twierdzili już starożytni Rzymianie. Od tego są sądy. Sędziowie to jednak nie jest żadna „nadzwyczajna kasta ludzi”. „Jeśli chcesz być sędzią wśród ludzi, to sam musisz być człowiekiem” – jak zauważył przenikliwie Johann Georg Hamann. Dlatego zawód sędziowski musi być ukoronowaniem zawodu prawnika. Dlatego sędzią według projektu będzie mógł być Obywatel, który ukończył co najmniej 40 lat (w Sądzie Najwyższym – 45 lat) i przez 10 lat (w Sądzie Najwyższym 15 lat) czynnie wykonywał zawód prawniczy upoważniający do zastępstwa procesowego lub prokuratora, lub posiada stopień doktora habilitowanego nauk prawnych i co najmniej przez 10 lat (w Sądzie Najwyższym przez 15 lat) wykładał na uczelni mającej prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk prawnych. Dorobek człowieka z takim doświadczeniem pozwala ocenić, czy ma on predyspozycje do piastowania urzędu sędziowskiego.

Sądy to nie gmachy, w których się one mieszczą. To instytucje rozstrzygające spory między Obywatelami oraz między Obywatelami a organami państwa – w szczególności organami podatkowymi. W procesie rozstrzygania tych sporów sądy muszą chronić konkretne prawa Obywateli, a nie mityczny i abstrakcyjny „interes państwa”. Bo w interesie państwa leży ochrona Obywateli – wszystkich razem i każdego z osobna!

Prawo do sądu to nie prawo do toczących się latami postępowań sądowych. To prawo do szybkiego i sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy. Takiego samego, w takiej samej lub podobnej sprawie, jak w przypadku innych takich samych lub podobnych sprawach – zgodnie z zasadą równości wobec prawa. Prawo do sądu to prawo obywatelskie i Obywatel, który płaci podatki nie powinien za realizację tego prawa dodatkowo płacić

sądom. Należy zlikwidować wpisy sądowe. Twierdzenie, że doprowadzi to do pieniactwa i zalewu sądów pozwami samo jest „pieniactwem”. Odformalizowanie postępowań pozwoli na szybki odsiew spraw mających ewidentnie charakter pieniaczy, a rzeczywista dbałość Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego o jednolitość orzecznictwa zmniejszy ilość spraw w sądach, co, rzecz jasna, spowoduje, że wyroki będą wydawane szybciej.

Transparentność wymiaru sprawiedliwości zapewnia konstytucyjny wymóg, by Sądy, w których orzeka sędzia prowadziły jego oficjalny profil zawierający informacje o przebiegu nauki, pracy zawodowej, publikacjach i orzeczeniach, które wydawał lub w wydaniu których uczestniczył. Nie przewiduje się natomiast oficjalnego informowania opinii publicznej o stanie majątku sędziego – konieczność informowania o tym stanowi bowiem przyczynę, dla której najlepsi praktycy i naukowcy mogą nie chcieć przechodzić do zawodu sędziego. Stan majątku sędziego może być znany organom antykorupcyjnym. Nie musi być znany podsądnym.

Projekt wprowadza zasadę jednolitości sądownictwa. Nie przewiduje utrzymania Trybunału Konstytucyjnego, ani odrębnych sądów administracyjnych.

Sąd Najwyższy

Szczególną pozycję projekt przewiduje dla Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawy określone w Konstytucji (jak sprawę oskarżenia Prezydenta, ważność wyborów) oraz sprawy zakończone prawomocnym wyrokiem w postępowaniu przed sądami powszechnymi, które, z uwagi na ich doniosłość dla porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, sędzia Sądu Najwyższego przedstawi do rozpoznania Sądowi Najwyższemu. Sąd Najwyższy będzie więc szczególnym sądem kasacyjnym – sędziowie będą mogli, jak w Stanach Zjednoczonych, rozpoznawać tylko sprawy rzeczywiście istotne. Ilość sędziów (44) i ich poziom oraz umocowanie wykluczą możliwość zalewu Sądu Najwyższego nieistotnymi sprawami.

Sędzią Sadu Najwyższego będzie mógł zostać tylko Obywatel Rzeczypospolitej Polskiej nie karany za przestępstwa ani wykroczenia (nawet drogowe), który ukończył 45 lat i co najmniej przez 15 lat był sędzią, czynnie wykonywał zawód prawniczy upoważniający do zastępstwa procesowego lub prokuratora, lub posiada stopień doktora habilitowanego nauk prawnych i co najmniej przez 15 lat wykładał na uczelni mającej prawo nadawania stopnia naukowego doktora nauk prawnych. W ten sposób powstaje mechanizm praktycznej selekcji najlepszych praktyków i teoretyków. Pierwszy skład Sądu Najwyższego wyłaniany będzie w wyborach powszechnych – co tworzy dla sędziów mocną legitymizację do orzekania w ważnych sprawach. Wymogi formalne dotyczące biernego prawa wyborczego stanowiąc będą barierę wyboru osób przypadkowych. Urząd sędziego Sądu Najwyższego będzie piastowany – jak w Stanach Zjednoczonych – dożywotnio. Sędzia będzie mógł sam ustąpić z urzędu. Po powstaniu wakatu, sędziów powoływał będzie Prezydent, ale za zgodą Senatu.

2.7. PROKURATURA

Obowiązująca konstytucja, choć zawiera regulacje dotyczące KRRiT, nie zawiera żadnych regulacji dotyczących prokuratury, która ma istotne znaczenie z punktu widzenia praw i wolności obywatelskich, bo może ona na te prawa i wolności nastawać. Dlatego już na poziomie konstytucyjnym należy wykluczyć możliwość tworzenia unii personalnej pomiędzy ministrem sprawiedliwości i prokuratorem generalnym, stworzyć zabezpieczenie przed tym, by prokurator generalny nie nadużywał swojej władzy dla uzyskania poklasku i własnej kariery politycznej oraz ograniczyć kompetencje prokuratury do czuwania nad ściganiem przestępstw. Prokuratura jest stroną w procesach, które to procesy rozstrzygają sądy, w stosunku do których to sądów minister sprawiedliwości ma uprawnienia władcze i kontrolne. Minister sprawiedliwości nie powinien być prokuratorem generalnym. Trwająca batalia o zakres uprawnień ministra sprawiedliwości wobec sądów i sędziów jest spowodowana także tym właśnie, że jest on jednocześnie prokuratorem generalnym. Prokuratura jest bowiem stroną w procesach, które to procesy rozstrzygają sądy, w stosunku do których to sądów minister sprawiedliwości ma pewne uprawnienia władcze i kontrolne.

Choć zgodnie z obowiązującą obecnie ustawą Prawo o prokuraturze, prokuratura „stoi na straży praworządności”, w projekcie, na poziomie konstytucyjnym, ograniczono jej działania do ścigania przestępstw, gdyż z istoty nie stoi ona na straży praworządności, bo od tego są sądy, więc wyposażanie jej w ten atrybut odejmuje znaczenia idei „praworządności”.

2.8. PODZIAŁ WŁADZY

W celu eliminacji złych skutków unii personalnych między władzą ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską projekt stara się wyeliminować ich przyczyny – czyli samą możliwość powstawania takich unii. Służy temu przywrócenie starego postulatu polskiego ruchu egzekucyjnego „incompatibilitas”. Podejmujący płatną służbę w administracji państwowej nie powinni być członkami ciał prawodawczych, by nie uchwalali praw dla siebie i nie kontrolowali siebie samych z wykonywania praw przez siebie samych uchwalonych.

2.9. FINANSE PUBLICZNE

Projekt zakłada jednolitość budżetu. Finanse publiczne mają być skoncentrowane, a nie porzucane w różnych funduszach, agencjach i agendach, co utrudnia kontrolę sposobu rozdysponowywania nimi i ułatwia różne defraudacje.

Projekt zabrania finansowania z budżetu działalności politycznej, a więc także partii politycznych. Takie finansowanie petryfikuje istniejący system polityczny, utrudnia pojawienie się nowych idei i promujących je ugrupowań. W dobie internetowej transparentności i przy wzmocnieniu pozycji prokuratury i Najwyższej Izby Kontroli oraz wprowadzeniu wyborów większościowych w małych okręgach wyborczych, instytucjonalna i obywatelska kontrola źródeł finansowania partii i polityków powinna być wystarczająca, by nie ryzykować dalszego umacniania

„partiokracji” finansowaniem partii z budżetu państwa. Wprowadzenia większościowej ordynacji przy bezpośrednich wyborach prezydentów, burmistrzów i wójtów przyniosło zwycięstwo wielu bezpartyjnym kandydatom.

2.10. NOWE ORGANY KONSTYTUCYJNE

Dla uniknięcia pokusy i możliwości nadużywania stanowisk publicznych dla prywatnych celów, wprowadza się dla osób piastujących takie stanowiska zakaz prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek, bycia współnikami spółek osobowych i kapitałowych, dokonywania operacji na otwartym rynku kapitałowym oraz nabywania i sprzedawania nieruchomości na cele gospodarcze. Jedynym źródłem ich przychodu, w okresie piastowania stanowiska, może być wynagrodzenie. Do rozważenia pozostaje, czy nie powinien zostać utworzony Narodowy Fundusz Powierniczy, który zarządza majątkiem tych osób. Gdy ktoś stanowi prawo lub je wykonuje nie powinien wiedzieć, jak to prawo wpłynie konkretnie na jego majątek i prowadzoną wcześniej działalność gospodarczą. NFP powinien zarządzać majątkiem polityków tak jak ZUS zarządza środkami znajdującymi się w FRD – przy pomocy pasywnego inwestowania w indeksy giełdowe lub obligacje, a nie akacje jakichś konkretnych spółek działających w konkretnych branżach. Ograniczy to pole do nadużyć i korupcji.

2.11. INSTYTUCJE W KONSTYTUCJI ZBĘDNE

Projekt nie przewiduje urzędu rzecznika praw obywatelskich, ponieważ urząd taki potrzebny jest w ustrojach i systemach prawnych przewidujących bardzo daleką idącą ingerencję organów państwowych, zwłaszcza administracyjnych, w życie Obywateli. Projekt wprowadza konstytucyjne gwarancje praw, wykluczając możliwość takich ingerencji, co powoduje całkowitą zbędność urzędu takiego rzecznika.

Projekt nie przewiduje istnienia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji ponieważ instytucja taka jest całkowicie zbędna i została wprowadzona do konstytucji w roku 1997, głównie ze względów towarzyskich i politycznych, jako instrument „panowania” nad telewizją, co było skrupulatnie wykorzystywane po 1997 roku przeciwko ugrupowaniu politycznemu (AWS), które wygrało wówczas wybory, a nie potrafiło sięgnąć po takie środki, jak to zrobił to PiS w 2016 roku.

+++

Celowe daniny publiczne wydatkowane są przez fundusze celowe.

ZAPOZNAJ SIĘ Z PROJEKTEM: [ZPP.NET.PL/PROJEKTY/AGENDA-
POLSKA/](https://zpp.net.pl/projekty/agenda-polska/)